

Letnji semestar, 2022/23

PREDMET: IT390 - Profesionalna praksa i etika

Projektni Zadatak

Student: **Aleksa Cekić 4173**

Asistent: **Konstantin Ađanin**

Datum izrade: **12.06.2023**

Niš, 2023.

I deo projekta

Sadržaj:

1. Navedite koju ste kompaniju odabrali i obrazložite svoj izbor	2
2. Predstavite njenu delatnost i pri tom objasnite:	2
2.1 Sadašnju delatnost kompanije	2
2.2 Delatnost kakva je bila u početku (nakon osnivanja kompanija) i u toku njenog razvoja (da li se menjala i sl.)	2
3. Predstavite istorijat kompanije	3
4. Predstavite rukovodioca/rukovodioce kompanije	3
4.1 Proučite njegovo/njihovo obrazovanje	3
4.2 Proučite njegovo/njihovo iskustvo	4
4.3 Proučite njegov/njihov stil liderstva i menadžersku filozofiju	4
4.4 Proučite njegov/njihov profesionalni doprinos dotičnoj organizaciji	5
5. Pronađite na Internetu primer etičkog kodeksa te kompanije i predstavite ga	5
5.1. Iz kojih se delova sastoji?	5
5.2. Šta sve obuhvata?	5
5.3. Koje su smernice posebno naglašene i slično?	6
5.4. Navedite link koji upućuje na njega	6
6. Navedite etičke vrline i načela zastupljena u poslovanju te organizacije – dokumentovati konkretnim primerima i tekstom iz literature	6
7. Navedite kakav je odnos kompanije prema društvenoj odgovornosti, imajući u vidu:	7
7.1. Zaposlene	7
7.2. Potrošače	7
7.3. Dobavljače	7
7.4. Lokalnu zajednicu	7
7.5. Društvo u celini	8
7.6. Međunarodnu zajednicu	8
7.7. Navedite konkretne primere društveno odgovornog i/ili neodgovornog poslovnog ponašanja	8
8. Predstavite etičke dileme i nedoumice sa kojima se kompanija susretala i načine njihovog rešavanja – da li je bila predmet spora, da li su uz njeno ime vezivani mobing, mito ili korupcija, industrijska krađa ili špijunaža, konflikti (sukobi) interesa i sl	9
9. Pružite jednu opštu sliku (u smislu zaključka) o zastupljenost poslovne etike u poslovanju te organizacije	9
10. Navedite literaturu koju ste koristili pri izradi projektnog zadatka (izvore sa Interneta i dr)	10

1. Navedite koju ste kompaniju odabrali i obrazložite svoj izbor

Odabrao sam kompaniju Microsoft, zbog toga što je prva IT kompanija za koju sam čuo. Prvi računar koji sam koristio takođe je imao Microsoft operativni sistem.

2. Predstavite njenu delatnost i pri tom objasnite:

2.1 Sadašnju delatnost kompanije

Microsoft američka je multinacionalna korporacija smeštena u Redmondu, Washington, koja razvija, proizvodi, licencira, podržava i prodaje računarski softver, korisničku elektroniku, te osobne računare i servise. Njihov najpoznatiji softver je serija operativnih sistema Microsoft Windows, i kancelarijskih paketa Microsoft Office, kao i internet pretraživači Internet Explorer i Spartan. Njihovi hardverski proizvodi su poznata konzola Xbox i serija tableta Microsoft Surface. Microsoft je najveći proizvođač softvera ako se u obzir uzme prihod. Takođe je jedna od svetskih najvrijednijih kompanija.

2.2 Delatnost kakva je bila u početku (nakon osnivanja kompanija) i u toku njenog razvoja (da li se menjala i sl.)

Microsoft je ušao na tržište operativnih sistema 1980. godine sa svojom verzijom Unixa, zvanim Xenix. Ipak, bilo je to MS-DOS koji je učvrstio dominantnost kompanije. Posle propalih pregovora sa Digital Research, IBM je sklopio ugovor sa Microsoftom u novembru 1980. za omogućavanje verzije operativnog sistema CP/M, koji je podešen za korišćenje u nadolazećem IBM-ovom računaru. Za ovaj ugovor, Microsoft je kupio CP/M klon nazvan 86-DOS od Seattle Computer Products, brendirajući ga kao MS-DOS, kojeg je kasnije IBM rebrandirao u PC DOS. Prateći izdavanje IBM PC-a u avgustu 1981, Microsoft je zadržao vlasništvo za MS-DOS. Pošto je IBM autorski zaštitio IBM PC BIOS, druge kompanije su morale uraditi obrnuto inženjerstvo u cilju da se hardver koji nije IBM-ov pokreće kao IBM PC compatibles, ali nijedna takva restrikcija nije se primenjivala na operativne sisteme. Zbog različitih faktora, kao npr. MS-DOS-ove dostupne softverske selekcije,

Microsoft je eventualno postao vodeći proizvođač operativnih sistema za osobne računare. 210 Kompanija se proširila na nova tržišta sa izdavanjem Microsoft Mousea godine 1983, kao i na izdavačko odeljenje zvano Microsoft Press. Paul Allen je odustao od Microsofta u februaru nakon otkrivanja Hodgkinove bolesti.

3. Predstavite istorijat kompanije

Paul Allen i Bill Gates, prijatelji iz djetinjstva sa strašću za računarskim programiranjem, tražili su priliku da naprave uspešan posao. Godine 1972. oni su osnovali svoju prvu kompaniju nazvanu Traf-O-Data, koja je nudila rudimentarne računare koji su pratili i analizirali automobilske prometne podatke. Allen je otišao studirati računarstvo na Univerzitetu u Washingtonu, a kasnije se ispisao da bi radio u Honeywellu. Gates je počeo studije na Harvardu. Pitanje iz januara 1975. magazina Popular Electronics isticalo je MITS-ov Altair 8800 mikroračunar. Allen je dao sugestiju da bi mogli programirati BASIC prevodilac za uređaj; nakon poziva od strane Gatesa koji je tvrdio da ima prevodilac koji radi, MITS je zahtevao demonstraciju. Pošto oni nisu imali isti, Allen je radio na simulatoru za Altair dok je Gates razvijao prevodioc. Iako su oni razvili prevodioc na simulatoru, a ne na stvarnom uređaju, prevodilac je radio besprekorno kada su ga demonstrirali za MITS u gradu Albuquerque, New Mexico u martu 1975; MITS se složio da ga distribuiraju, marketinški ga označavajući kao Altair BASIC. Oni su službeno uspostavili Microsoft 4. aprila 1975, sa Gatesom kao glavnim izvršnim direktorom ((en))). Allen je došao na ideju sa originalnim imenom "Micro-Soft," kombinacijom riječi mikroprocesor i softver, kako se navodi iz 1995. u Fortune magazinu. U avgustu 1977. kompanija je formirala sporazum sa ASCII Magazineom u Japanu, što je rezultiralo njihovom prvom međunarodnom uredu, "ASCII Microsoft". Kompanija se premestila na novu lokaciju u Bellevue, Washington u januaru 1979.

4. Predstavite rukovodioca/rukovodioce kompanije

- Paul Allen – osnivač Microsoft-a
- Bill Gates – osnivač Microsoft-a

4.1 Proučite njegovo/njihovo obrazovanje

Allen je studirao na univerzitetu za računarstvo u Vašingtonu, dok je Bill Gates studirao na Harvardu.

4.2 Proučite njegovo/njihovo iskustvo

Paul Allen i Bill Gates, su godine 1972. osnovali svoju prvu kompaniju nazvanu Traf-O-Data, koja je nudila rudimentarne računare koji su pratili i analizirali automobilske prometne podatke.

4.3 Proučite njegov/njihov stil liderstva i menadžersku filozofiju

Osnivači kompanije Microsoft do ostvarenja svojih poslovnih ciljeva dolaze bez žrtvovanja vremena i zdravlja svojih radnika. Oni poštuju etičke principe i stekli su poverenje svojih zaposlenih. U odnosu sa njima su maksimalno korektni, i ne dozvoljavaju diskriminaciju bilo kog tipa. Od svojih radnika očekuju stručnost i odgovornost prema poslu, ali i oni sami pokazuju te osobine i na taj način održavaju autoritet, bez omaložavanja i iskorišćavanja drugih. Podstiču svakog pojedinca da unapređuje sebe i bude samostalan, dok u isto vreme podstiču rad u timu, jer znaju da će tim sposobnih ljudi uvek imati dobre poslovne rezultate. Ne uslovljavaju svoje radnike, pružaju im mogućnosti za neograničen odmor i lično napredovanje. Trude se da probude strast i ambiciju kod svih u kompaniji.

Dok je u većini kompanija prioritet profit, vlasnici Microsofta u centar pažnje stavljaju ljude. Ne ograničavaju nikoga, imaju poverenje u svoje radnike, te im zbog toga daju slobodu izbora. Ljudi treba da budu svesni svrhe svog rada, svesni toga da su cenjeni i svesni postignutih rezultata, pa stoga treba i da budu nagrađeni.

Materijalni uslovi su znajano iznad državnog proseka, jer vlasnici žele da svi članovi njihove poslovne familije osećaju sigurnost za sebe i svoje najbliže, bez briga za životne potrebe. Svima se pruža prilika da dostignu svoje profesionalne i personalne ciljeve. Redovno se održavaju evaluacije rada zaposlenih, nakon čega se nagrađuju za dobre rezultate, ili im se ukazuje na potrebna poboljšanja.

Istraživanje „VRH Poslodavac“ održano u 2021. godini je preko onlajn ankete prikupilo mišljenje skoro pet hiljada ispitanika. Rezultati istraživanja su objavljeni na webinaru u organizaciji vodećih veb sajtova za zapošljavanje u Srbiji. Najpoželjenije kompanije za rad su Microsoft, Microsoft i Ubisoft.

Zaključak organizatora istraživanja je sledeći: „Kandidati žele da kompanije imaju stabilno finansijsko poslovanje, prijateljsko i prijatno radno okruženje, da imaju lidere koji cene sposobnost i znanje svojih saradnika, da postoji dobar balans privatnog i poslovnog života, mogućnost sticanja dodatnih znanja i jasan i fer sistem nagrađivanja. Ako kandidati imaju osećaj da se konstantno razvijaju u kompanijama i da imaju menadžment koji to podržava, to predstavlja srž atraktivnosti poslodavaca na IT tržištu.“

Sve navedeno nas dovodi do zaključka da vlasnici kompanije Microsofta primenjuju liberalni stil rukovođenja. Oni ne daju veći značaj poslovnom uspehu ili zaradi u odnosu na zdravlje i zadovoljstvo radnika, već održavaju balans. Ovakav način rukovođenja omogućava postizanje dobrih poslovnih rezultata, naročito kada su u pitanju timovi mladih stručnjaka.

4.4 Proučite njegov/njihov profesionalni doprinos dotičnoj organizaciji

Microsoft razvija, proizvodi, licencira, podržava i prodaje računarski softver, korisničku elektroniku, te osobne računare i servise. Veliki deo svog novca i slobodnog vremena su uložili da bi pokrenuli ceo proces i svoju ideju realizovali. Uz rast i napredak kompanije, vlasnici su zauzeli vodeće menadžerske pozicije, iako nisu imali iskustva u tome.

5. Pronađite na Internetu primer etičkog kodeksa te kompanije i predstavite ga

5.1. Iz kojih se delova sastoji?

Na internetu nije dostupan primerak etičkog kodeksa kompanije Microsoft. S obzirom na to da je u pitanju kompanija koja se bavi računarskim programiranjem i razvojem softvera za međunarodno tržište, Microsoft je morao da prihvati etički kodeks koji je propisao „Institut inženjera elektrotehnike i elektronike“ (IEEE).

Navedeni etički kodeks predstavlja standard u ovoj oblasti i bazira se na prihvatanju odgovornosti u skladu sa bezbednošću, zdravljem i blagostanjem ljudi, kao i na izbegavanju sukoba interesa, na iskrenosti pri procenama na osnovu raspoloživih podataka, odbacivanju korupcije, poboljšanju tehničkih sposobnosti, nepristrasnog tretiranja osoba bez obzira na rasu, religiju, pol, invaliditet i nacionalno poreklo. Takođe se zasniva na pomoći kolegama i saradnicima u njihovom profesionalnom razvoju.

5.2. Šta sve obuhvata?

Ovaj etički kodeks pored već navedenog obuhvata i bezbednost proizvoda, dečija prava, brigu o zdravlju i opštem zadovoljstvu zaposlenih na radnom mestu. Daje zaposlenima mogućnost da dovedu dete na posao i brinu o njemu ako je to potrebno.

Takođe, vodi i računa o dečijim pravima i vrši različite procene kako objavljene računarske igrice ne bi imale negativan uticaj na decu. Etički kodeks takođe obuhvata strateški dokument koji definiše pristup strateškom ulaganju u društveno korisne i socijalne programe koji su u skladu sa prioritetima zajednice.

5.3. Koje su smernice posebno naglašene i slično?

Naglašene smernice se uglavnom baziraju kako na brizi o zaposlenima, kao i na izbegavanju konflikta, ulaganju u profesionalni i lični razvoj zaposlenih i iskrenosti prema zaposlenima i klijentima. U cilju poštovanja dečijih prava, naglašava se potreba za uređenjem i proverom sadržaja proizvoda tako da budu prikladni za mlađe uzraste. Takođe su važne smernice koje definišu donacije.

5.4. Navedite link koji upućuje na njega

Link ka IEEE etičkom kodeksu: <https://www.computer.org/education/code-of-ethics>

6. Navedite etičke vrline i načela zastupljena u poslovanju te organizacije – dokumentovati konkretnim primerima i tekstom iz literature

Etičke vrline zastupljene u poslovanju organizacije su:

- **Odgovornost** – vodi se briga o zaposlenima, njihovoj bezbednosti, zdravlju zaposlenih, ali i zadovoljstvu klijenata. Microsoft omogućava svojim zaposlenima neograničene dane odmora, kako bi mogli da sačuvaju svoje fizičko i mentalno zdravlje. Pored ovako liberalne politike slobodnih dana, kompanija dobrim upravljanjem sprovodi sve projekte do kraja u roku.
- **Pouzdanost** – zaposleni se mogu osloniti na kompaniju da će im pružiti finansijske i druge uslove potrebne za normalan i zdrav život, čak i u turbulentnim periodima kao što je pandemija.
- **Optimizam** – kompanija ulaže dosta finansijskih sredstava u edukaciju mladih ljudi i očuvanje zdravlja i životne sredine. Ovaki primeri daju motivaciju za nastavak obrazovanja i napredak u karijeri.

7. Navedite kakav je odnos kompanije prema društvenoj odgovornosti, imajući u vidu:

7.1. Zaposlene

Kompanija brine o zdravlju i zadovoljstvu zaposlenih tako što im pruža privatno zdravstveno osiguranje za celu porodicu, omogućava rad od kuće po želji, stavlja na raspolaganje dosta načina za opuštanje tokom radnog vremena, sprovodi obuke za unapređenje profesionalnih sposobnosti i jezika, organizuje zabavne aktivnosti, pomaže pri selidbi, daje neograničen odmor i mnoge druge povoljnosti.

7.2. Potrošače

Microsoft ulaže velike napore da potrošači koji koriste njihove proizvode i usluge budu zadovoljni, tako što im unapred daju do znanja njihova definisana prava i obaveze.

7.3. Dobavljače

Dobavljači Microsoft-a nisu javno dostupni, ali možemo pretpostaviti iz odnosa kompanije prema svim drugim entitetima, da su korektni i prema njima.

7.4. Lokalnu zajednicu

Donacija softvera Crvenom krstu Srbije namenjena je efikasnijem upravljanju migrantskom krizom u Srbiji, sa ciljem maksimalnog olakšavanja prikupljanja, razmene i čuvanja podataka.

“Softver koji nam je kompanija Microsoft donirala, značajno će pomoći rad Crvenog krsta, a naročito u vanrednim uslovima i povećanom obimu posla, kao što je trenutno podrška migrantima. Veoma smo zahvalni Microsoftu što nas, nakon prošlogodišnjih poplava, ponovo podržava u humanitarnoj misiji” izjavio je profesor dr. Dragan Radovanović, predsednik Crvenog krsta Srbije.

Savremene tehnologije olakšavaju sve aspekte svakodnevnog života, a Microsoft svojim rešenjima omogućava najefikasniji i najproduktivniji pristup radu. Efikasna primena najnovijih informaciono-komunikacionih tehnologija ključna je u svakodnevnom radu, posebno organizacija poput Crvenog krsta Srbije, koji se suočava sa izuzetnim izazovima migrantske krize, kako na našem području, tako i u sferi međunarodne saradnje.

“Za Crveni krst Srbije, koji je jedna od ključnih tačaka kontakta na putu migranata kroz našu zemlju, efikasnost u prikupljanju, čuvanju i nesmetanoj razmeni podataka - od presudnog je značaja. Microsoft donacija softvera omogućiće neophodnu pomoć u prolongiranim uslovima povećane fluktuacije migranata, gde je proces evidencije i praćenja stanja izuzetno bitan za našu zemlju, ali i za efikasnu saradnju sa evropskim zemljama u zajedničkom rešavanju problema izbegličke krize. Verujemo da će donacija Crvenom krstu Srbije bitno olakšati upravljanje krizom kako u Srbiji, tako i van njenih granica“, izjavio je Željko Vujinović, generalni direktor Microsoft-a u Srbiji i Crnoj Gori.

Ova donacija, drugu godinu za redom nakon prošlogodišnjih katastrofalnih poplava, pokazuje uspešnost i značaj partnerstva Microsoft-a i Crvenog krsta Srbije, u efikasnom obavljanju zadataka koji su od izuzetnog značaja za čitavu zajednicu.

7.5. Društvo u celini

Microsoft kroz programe mentorstva i volontiranja pomaže mladima da započnu svoje karijere na pravi način. Microsoft je imao na raspolaganju velike finansijske resurse. Ubrzo su saopštili da će osnovati fondaciju sa početnim budžetom od tri miliona dolara, kako bi podržali razvoj obrazovanja u Srbiji. Ovakvim ulaganjima u mlade ljude Microsoft postaje primer društveno odgovorne kompanije svima ostalima.

7.6. Međunarodnu zajednicu

Microsoft kroz saradnju sa međunarodnim kompanijama i organizacijama nastoji da poboljša bezbednost i zadovoljstvo korisnika softvera i ulaže u stručne ljude širom sveta. Naročito se ističe njihov rad sa UNICEF-om na ispunjenju i osiguravanju dečijih prava. Zaposlenima iz inostranstva pružaju mogućnost preseljenja u Srbiju uz njihovu podršku za samu selidbu i kasnije uklapanje u novu okolinu.

7.7. Navedite konkretne primere društveno odgovornog i/ili neodgovornog poslovnog ponašanja

- Kroz saradnju sa UNICEF-om kreirali su aplikaciju koja pomaže roditeljima da se snađu tokom razvoja njihove dece.

- Microsoft pruža prilike i za zapošljavanje mladih kroz različite programe volontiranja, mentorstva, a kroz Start in centar mladima obezbeđuje i obuke za rad u IT sektoru.
- Microsoft je donirao softver Crvenom krstu.

8. Predstavite etičke dileme i nedoumice sa kojima se kompanija susretala i načine njihovog rešavanja – da li je bila predmet spora, da li su uz njeno ime vezivani mobing, mito ili korupcija, industrijska krađa ili špijunaža, konflikti (sukobi) interesa i sl

Za svojih 47 godina postojanja, kompanija Microsoft nije imala nikakvih skandala ni javno poznatih etičkih dilema. Odličan odnos kompanije prema zaposlenima, kao i briga o njihovim porodicama i zajednici, donose Microsoft-u poštovanje ne samo zaposlenih, već i velikog broja ljudi iz struke i generalno stanovništva Srbije. Iako su vrlo brzo nakon osnivanja postigli veliki poslovni uspeh i dobili svetsku popularnost, kompanija je nastavila da uvodi pozitivne promene interno, kao i u lokalnoj i međunarodnoj zajednici. Sa rastom kompanije, raste i rizik da se pojave etičke dileme, konflikti među zaposlenima, industrijska špijunaža ili drugi problemi ove prirode. Kompanija često ističe da sve svoje zaposlene smatraju jednom velikom familijom, ali s obzirom da znamo da unutar familija uvek ima privatnih problema, možemo da pretpostavimo da je slična situacija i u Microsoft-u.

9. Pružite jednu opštu sliku (u smislu zaključka) o zastupljenost poslovne etike u poslovanju te organizacije

Kao što je i istraživanje javnog mnjenja pokazalo, Microsoft je jedna od društveno najodgovornijih kompanija u svetu. Po zastupljenosti poslovne etike može da parira

najvećim svetskim korporacijama koje decenijama izgrađuju svoje odnose sa zaposlenima, klijentima i društvom. Odgovorno ponašanje Microsoft-a prema svim ljudima je kompaniju istaklo kao kompaniju za život, a ne samo posao. Ovo je dokaz da je moguće u isto vreme postignuti velike poslovne uspehe i poštovati poslovnu etiku. Zato se možemo nadati da će Microsoft biti primer na koji će se ugledati sve kompanije željne poštenog, pravednog i uspešnog poslovanja.

10. Navedite literaturu koju ste koristili pri izradi projektnog zadatka (izvore sa Interneta i dr)

BBC News na srpskom. (2021, June 2). Srbija, tehnologija i video-igre: Domaća IT firma Nordeus postaje deo jedne od najvećih gejming kompanija na svetu.

BBC. <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-57336997>

Login - LAMS :: Learning activity management system. (n.d.).

Metropolitan.Ac.Rs:8080. Retrieved June 12, 2023, from

<http://lams.metropolitan.ac.rs:8080/lams/index.do>

Wikipedia contributors. (n.d.). *Microsoft*. Wikipedia, The Free Encyclopedia.

<https://sh.wikipedia.org/w/index.php?title=Microsoft&oldid=41429694>

II deo projekta

Primer:

Niška policija uhapsila je 42-godišnjeg M. I. i 38-godišnju A. J. iz Niša zbog sumnje da su proteklog vikenda omamili jednog taksistu elektrošokerom i uzeli mu 14.000 dinara, kao i da i da su na isti način pokušali da uzmu novac od još jednog taksiste, ali nisu uspeali.

Oni se sumnjiče da su izvršili krivična dela: razbojništvo i razbojništvo u pokušaju.

Dok je bežala od policije, koja je došla da ih privede, devojka je skočila sa drugog sprata, dok se M. I. sakrio na potkrovlju zgrade gde ga je policija i pronašla - saopštavaju iz policije.

Osumnjičenima je određeno zadržavanje do 48 sati i oni će, uz krivičnu prijavu, biti privedeni Osnovnom tužilaštvu u Nišu.

Esej:

Krivična dela razbojništva spadaju u opšti, klasični kriminalitet ili u tzv. prava, prirodna ili atavistička krivična dela koja poznaju sva ljudska društva od najstarijih vremena do današnjih dana, uglavnom na prvom mestu, posebno kada se radi o zaštiti ličnih i imovinskih dobara i vrednosti. Ona predstavljaju stara krivična dela prisutna u krivičnom zakonodavstvu, gotovo svih država od najstarijih vremena, bez obzira što još uvek u pravnoj teoriji ne postoji jedinstveno i opšte prihvaćeno mišljenje o pravnoj prirodi ovog krivičnog dela.

Naime, u pogledu davanja odgovora na pitanje kojoj vrsti krivičnih dela pripada razbojništvo, u teoriji su se iskristalisala dva suprotstavljena shvatanja. Prema jednom shvatanju, koje prihvataju i zakonodavci u najvećem broju savremenih država, razbojništvo je, iako krivično delo hibridnog karaktera, ipak imovinsko krivično delo. U prilog ovog shvatanja se navode obično dva argumenta:

- a) to je krivično delo koje za objekt zaštite ima imovinu, pa je stoga ovo krivično delo u najvećem broju savremenih krivičnih zakona (zakonika) sistematizovano u grupu krivičnih dela protiv imovine i
- b) učinilac preduzima radnju izvršenja krivičnog dela razbojništva rukovođen posebnim subjektivnim elementom, a to je namera pribavljanja za sebe ili drugog protivpravne imovinske koristi.

Prema drugom shvatanju, razbojništvo spada u nasilnički kriminalitet. Naime, radnja izvršenja se kod ovog krivičnog dela preduzima na specifičan, zakonom određeni način - upotrebom prinude ili nasilja – dakle, upotrebom sile ili pretnje kojom se povređuje ili neposredno ugrožava, ne samo telesni (fizički) integritet drugog lica, već često i njegov život. Pa budući da se ovo krivično delo često vrši nasiljem, to je logično što ga deo pravne teorije svrstava u nasilnička krivična dela.

Radi se, zapravo, o krivičnom delu koja pobuđuje ne samo pažnju stručne, već i opšte javnosti (građana), kako zbog značaja zaštićenog dobra (objekta zaštite), učestalosti i obilja pojavnih oblika ispoljavanja u svakodnevnom životu, tako i zbog obima i intenziteta prouzrokovanih posledica, odnosno načina i sredstava njegovog izvršenja. Kada se govori o krivičnom delu razbojništva, treba odmah na prvom mestu ukazati da se njime teorijski, kriminalno politički i praktično bave ne samo pravnici, već i stručnjaci drugih specijalnosti kao što su : kriminolozi, kriminalisti, psiholozi, stručnjaci sudskomedicinske specijalnosti, sociolozi, viktimolozi i drugi.

Od postanka čoveka, pa do danas, njegovo pravo na neprikosnovenost imovine (imovinskih dobara, prava i interesa), stalno je dobijalo na značaju. Imovina se tako pored života i tela čoveka, javlja kao najveća vrednost ljudskog društva. Stoga je imovina oduvek bila zaštićena, a napad na nju strogo je kažnjavao. Međutim, krivičnopravna zaštita imovine, posmatrana kroz različite istorijske epohe, nije uvek pružana u istoj meri, na isti način i svim licima.

Tako, robovlasničko pravo nije pružalo zaštitu imovine robu, jer to nije odgovaralo interesima vladajuće klase. Isto tako, nejednaka je bila krivičnopravna zaštita imovine između kmetova i plemića (feudalaca, vlastele) u periodu feudalizma. To proizilazi iz činjenice da je društveni status pojedinaca u velikoj meri određivao i karakter, obim i intenzitet krivičnopravne zaštite njihovih sloboda i prava uopšte, pa prema tome i prava na neprikosnovenost imovine, što sve ukazuje na klasnu uslovljenost krivičnog prava i društvenih vrednosti kojima ono pruža pojačanu zaštitu. Prema tome, zaštita imovine nije institut novijeg datuma jer su još u periodu Staroga veka bila poznata krivična dela protiv imovine za čije su učinioce propisivane različite vrste i mere kazni.

Zaštita imovine, posebna je briga čitave društvene zajednice, i to ne samo u pojedinim državama, već i cele međunarodne zajednice. Imovina je ekonomski osnov opstanka svakog čoveka i njegove uže ili šire zajednice. Imovina je takođe ekonomska osnova za postojanje i razvoj celog društva - države. Ovo smo istakli da bi ukazali na sve veću brigu o čoveku, i njegovim zaštićenim dobrima (pravima i slobodama, među kojima se svakako po svom značaju izdvaja i pravo na imovinu) i sve veću njihovu zaštitu od različitih vrsta i oblika protivpravnih delatnosti koje ih mogu povrediti ili ugroziti.

Prilikom obrade bilo kog oblika kriminaliteta, pa tako i imovinskog kriminaliteta gde spada krivično delo razbojništva, potrebno je najpre rešiti određena metodološka pitanja. Od načina rešavanja, u prvom redu, tih pitanja, u mnogome zavisi kvalitet njegove obrade, a posebno uspeh i kvalitet kriminološkog istraživanja. Koja su to metodološka pitanja koja prethodno treba rešiti, uslovljava priroda krivičnih dela, koja su predmet naučne obrade.

Krivično delo razbojništva predstavlja sastavni deo celokupnog kriminaliteta, pa je iz tih razloga potrebno primeniti metodologiju koja se primenjuje prilikom obrade bilo kog oblika kriminaliteta i društvenih pojava uopšte.

Sva savremena krivična zakonodavstva danas u strukturi krivičnih dela sistematizovanih u posebnom delu krivičnih zakona (ili zakonika) poznaju više

krivičnih dela, koja su upravljena protiv imovine. Ta su dela uglavnom sistematizovana u grupu imovinskih krivičnih dela, iako u okviru ove grupe krivičnih dela nisu sistematizovana sva krivična dela kojima se inače povređuje ili ugrožava imovina.

Naime, u krivičnom pravu, u njegovom posebnom delu postoji više krivičnih dela koja su, istovremeno upravljena protiv imovine, ali su upravljena i protiv drugih društvenih dobara koja imaju pretežni, prevalentni značaj kao što su : privreda, životna sredina, opšta sigurnost ljudi i imovine, bezbednost javnog saobraćaja itd. To su tzv. sporedna ili "ostala" krivična dela protiv imovine. Na sličan način postupaju i naše novo krivično pravo koje je stupanjem na snagu novog Krivičnog zakonika Republike Srbije 1. januara 2006. godine počelo svoju primenu.

Tako i naše novo krivično pravo predviđa više oblika i vidova ispoljavanja krivičnog dela razbojništva za koja su propisane različite vrste kazni, a koja su dela sistematizovana u određenim grupama krivičnih dela shodno grupnom zaštitnom objektu. Tako je krivično delo razbojništva predviđeno u glavi dvadeset prvoj, u grupi krivičnih dela protiv imovine, u članu 206. Krivičnog zakonika, dok je najteži oblik ovog krivičnog dela pod nazivom : "ubistvo pri izvršenju krivičnog dela razbojništva i razbojničke krađe" predviđen u glavi trinaest, u grupi krivičnih dela protiv života i tela, u članu 114. kao oblik teškog ubistva.

Pored razbojništva, slična, hibridna krivična dela koja su istovremeno upravljena protiv imovine, kao i protiv slobode i prava čoveka, odnosno protiv njegovog telesnog integriteta u našem krivičnom pravu jesu i sledeća krivična dela predviđena u grupi krivičnih dela protiv imovine. To su :

- a) razbojnička krađa i
- b) iznuda.

Sva napred navedena krivična dela koja su neposredno ili posredno upravljena na imovinu drugog fizičkog ili pravnog lica će biti u ovom radu analizirana sa aspekta postojećih zakonskih rešenja, domaće i inostrane pravne teorije, kao i sa aspekata njihovog ispoljavanja u sudskoj i kriminalističkoj praksi. Na taj način će se pokušati dati više odgovora na brojna pitanja koja se postavljaju pred teoriju i praksu – na koji način, kojim sredstvima i kojim metodama se može na najefikasniji i najkvalitetniji način obezbediti potpuna, efikasna, zakonita i kvalitetna zaštita imovine od napada putem razbojništava i drugih sličnih "nasilnih" krivičnih dela na sadašnjem nivou razvoja ljudskog društva.

Naravno da će se pri analizi posmatranih krivičnih dela primeniti uobičajena naučna metodologija, posebno prilikom izlaganja pojma, sistematike, osnovnih karakteristika i obeležja pojedinih oblika i vidova ispoljavanja krivičnog dela razbojništva.

U tom pogledu ćemo određenu pažnju posvetiti i izlaganju mogućnosti, načina i oblika ispoljavanja pojedinih opštih instituta krivičnog prava kod posmatranog krivičnog dela. Na ovom mestu, u prvom redu, imamo u vidu primenu sledećih opštih instituta krivičnog prava kao što su : pokušaj, nepodoban pokušaj, sticaj krivičnih dela, produženo krivično delo, krivica, saizvršilaštvo, povrat, vreme i mesto izvršenja krivičnog dela, radnja i posledica krivičnog dela i dobrovoljni odustanak.

Društvena opasnost izvršenih krivičnih dela razbojništva u osnovnom i kvalifikovanim oblicima uopšte sastoji se u tome što se njima napada, s jedne strane, imovina drugog fizičkog i pravnog lica, čime se nanosi imovinska šteta, a s druge strane, povređuje se sloboda čoveka u pogledu raspolaganja svojom imovinom, odnosno telesni (fizički) integritet, pa i život napadnutog lica kao najveće dobro u društvu u celini i svakog pojedinca posebno. Ipak, njihova društvena opasnost nije opredeljena jedino time. Pojedini fenomenološki oblici ispoljenih razbojništava, posebno u poslednje vreme koja karakteriše masovno nasilje i nepotrebne ljudske žrtve, zbog svojih posebnih karakteristika (broj, sredstvo, način, mesto), umnogome utiču na visok stepen društvene opasnosti ovih krivičnih dela.

Posmatrajući krivično delo razbojništva fenomenološki, njegova opasnost naročito izvire iz obima, vrste i intenziteta posledica koje nastaju njegovim izvršenjem, broja krivičnih dela u kojem se vrše, načina i sredstava izvršenja, broja učinilaca, grupnog izvršenja krivičnog dela, visokog stepena povrata (recidiva) i tome slično. Iz ovoga sledi da su društvena opasnost i masovnost izvršenih krivičnih dela ove vrste, kao i obim i intenzitet prouzrokovanih posledica, te učestalost njihovog pojavnog ispoljavanja takve prirode i značaja da određuju praktične i naučne razloge za njihovo proučavanje.

Pri posmatranju ove problematike koristiće se različiti naučni instrumentarijumi, a na prvom mestu : pravni, dogmatski ili juristički metod (kao osnovni metod pri proučavanju pravnih pojava, a krivična dela su nesporno pravne pojave), metod analize sadržaja, metod sinteze, sudskopraktični metod, istorijskopравни metod, uporednopravni metod, statistički metod i sl. No, krivična dela razbojništva nisu samo pravne pojave, već su istovremeno i društvene pojave (i to socijalno patološke pojave koje su zakonom zabranjene i proskribovane), pa je logično da se u proučavanju ovih pojava mora koristiti i sociološki metod.

I konačno, radi se o krivičnim delima koja imaju i kriminološko fenomenološku dimenziju svoga ispoljavanja u svakodnevnom životnim situacijama. Stoga će se u određenoj meri, izvršiti i analiza obima, dinamike i strukture imovinskih krivičnih dela, posebno u odnosu na obim i strukturu ukupnog broja izvršenih krivičnih dela u Republici Srbiji.

U okviru ovog istraživanja će se takođe izvršiti i analiza obima, dinamike i učešća krivičnih dela razbojništava u broju ukupno izvršenih imovinskih krivičnih dela, odnosno analiza broja učinilaca krivičnih dela razbojništva (prema podacima o prijavljenim, optuženim i osuđenim licima) u odnosu na ukupan broj učinilaca krivičnih dela uopšte i učinilaca imovinskih krivičnih dela u sudsko-statističkoj i policijskoj praksi.

Literatura:

<https://www.juznevesti.com/Hronika/Muskarac-i-zena-iz-Nisa-napali-taksistu-elektrosokerom-i-uzeli-mu-novac.sr.html>